

Flere stressramte, flere psykisk overbelastede

Flere oplever stress - især blandt offentligt ansatte

Langt flere danskere har symptomer på arbejdsrelateret stress. Særligt blandt offentligt ansatte er andelen, der udviser stresssymptomer steget med 20 pct. i forhold til 2012. Næsten hver fjerde offentligt ansat har i dag symptomer på stress. Blandt pædagogerne i BUPL er der tale om en stigning i andelen, der har symptomer på stress på næsten 50 pct. siden 2012. Den markante stigning i stress er en af årsagerne til, at det går dårligt med at nå de nationale mål om at reducere andelen af beskæftigede, der er psykisk overbelastede i Danmark. I øjeblikket bliver der flere - og ikke færre - der oplever psykisk overbelastning på jobbet. Det er fortløven.

af senioranalytiker **Emilie Lichtenberg**

9. august 2018

Analysens hovedkonklusioner

- Knap hver fjerde offentligt ansatte havde i 2016 symptomer på stress. Det er en stigning på 20 pct. siden 2012.
- Særligt blandt pædagoger har stigningen i andelen med symptomer på stress været stor. Siden 2012 er andelen af BUPLs medlemmer, der oplever symptomer på stress steget med 50 procent.
- Stress er et af de elementer, der indgår i det samlede mål for, hvor mange der er psykisk overbelastede på jobbet. I 2016 var 17 procent af lønmodtagerne psykisk overbelastede, svarende til ca. 345.000 personer. Ifølge den politiske målsætning skal vi reducere andelen med psykisk overbelastning. Pt. går udviklingen den gale vej. Andelen, der oplever psykisk overbelastning er steget med 17 procent sammenlignet med 2012.

Kontakt

Senioranalytiker
Emilie Lichtenberg
Tlf. 33557718
Mobil 51843334
eli@ae.dk

Kommunikationskonsulent
Sarah Steinitz
Tlf. 33 55 77 16
Mobil 28 68 34 60
ss@ae.dk

Stigning på 20 pct. i andelen af offentligt ansatte med stresssymptomer

Stress er et begreb, der fylder meget i medierne, og der har de seneste år været stor opmærksomhed på, at vi skal reducere antallet af personer, der oplever stress. Senest har regeringen nedsat et stresspanel, der skal komme med løsninger på, hvordan stress bliver et mindre problem i samfundet. Derudover nedsatte regeringen i 2017 et ekspertudvalg om arbejdsmiljø, der efter sommerferien forventes at komme med anbefalinger til, hvordan man kan gentænke arbejdsmiljøindsatsen.

Trods den megen opmærksomhed er stress et voksende problem. Siden 2012 er der sket en stigning i andelen af lønmodtagere, der oplever symptomer på stress i forbindelse med deres arbejde. Særligt blandt de offentligt ansatte er stigningen markant.

Denne analyse tager udgangspunkt i Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) spørgeskemaundersøgelse om arbejdsmiljøet i Danmark og kobler det med detaljerede registeroplysninger om uddannelse, jobfunktion og a-kasse. På denne baggrund er det bl.a. muligt at belyse, hvem der har et hårdt psykisk arbejdsmiljø i Danmark, og hvem der har symptomer på stress. Det er tredje gang, at spørgeskemaundersøgelsen gennemføres, så det er muligt at se på udviklingen i arbejdsmiljøet i perioden 2012, 2014 og 2016. Læs mere om selve spørgeskemaundersøgelsen i boks 1.

Symptomer på stress i arbejdslivet kan ifølge Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) opgøres ud fra svarene på følgende tre spørgsmål:

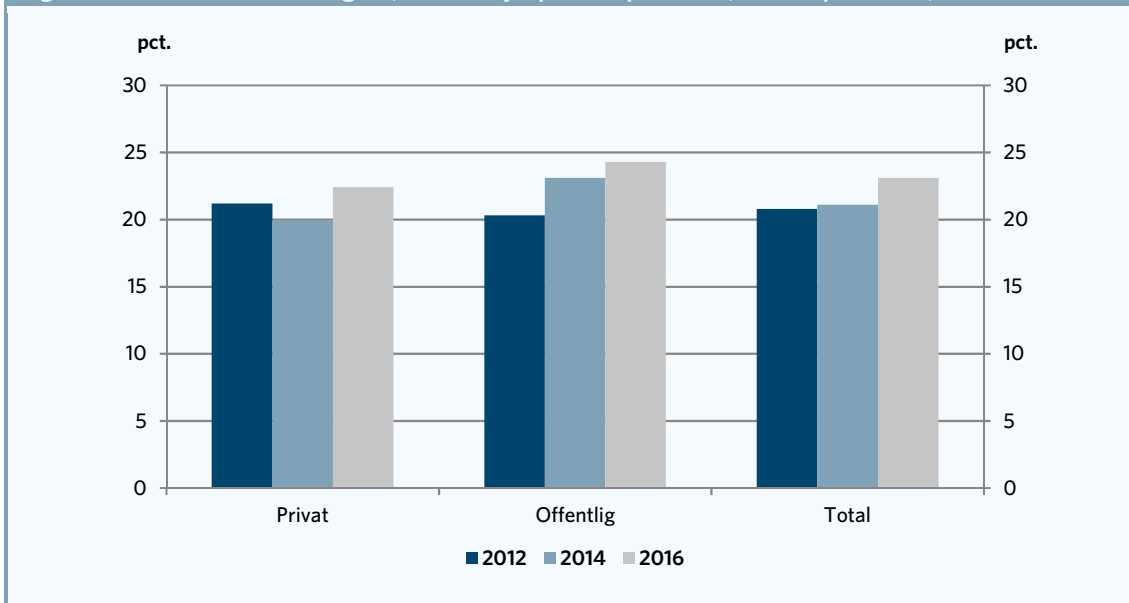
- Hvor ofte inden for den sidste måned har du følt, at vanskelighederne på arbejdet hobede sig sådan op, at du ikke kunne klare dem?
- Hvor ofte inden for den sidste måned har du følt dig sikker på dine evner til at klare vanskeligheder på arbejdet?
- Hvor ofte inden for den sidste måned har du følt, at tingene på arbejdet udviklede sig, som du ønskede det?

Svarpersonerne kategoriseres ud fra deres samlede score på de tre spørgsmål, hvor hvert spørgsmål har værdierne 0-4, således at du samlet kan score mellem 0-12¹. Personer med en score på mindst 6 anses som havende symptomer på stress.

Som det fremgår af figur 1, havde 23 procent af lønmodtagerne mellem 18-64 år i 2016 symptomer på stress. Det er en signifikant stigning på 11 procent i forhold til 2012. Symptomer på stress er endnu mere udbredt i den offentlige sektor, hvor det er tæt på hver fjerde, der oplever symptomerne. Det er også i den offentlige sektor, hvor andelen, der har symptomer på stress, er steget mest. I 2012 var det godt hver femte, der havde symptomerne, hvilket var 1 procentpoint mindre end blandt de ansatte i den private sektor. I dag er andelen der oplever symptomer på stress, knap 20 procent højere i den offentlige sektor. Det svarer til en signifikant stigning på 4 procentpoint fra 2012 til 2016 og ses af tabel 1.

¹ Pointskalaen i spørgsmål 2 og 3 er vendt om i forhold til spørgsmål 1.

Figur 1. Andelen af lønmodtagere, der har symptomer på stress, fordelt på sektor, 2012-2016

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 for yderligere beskrivelse.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Tabel 1. Udvikling i andelen af lønmodtagere med symptomer på stress, fra 2012-2016 (pct.point)

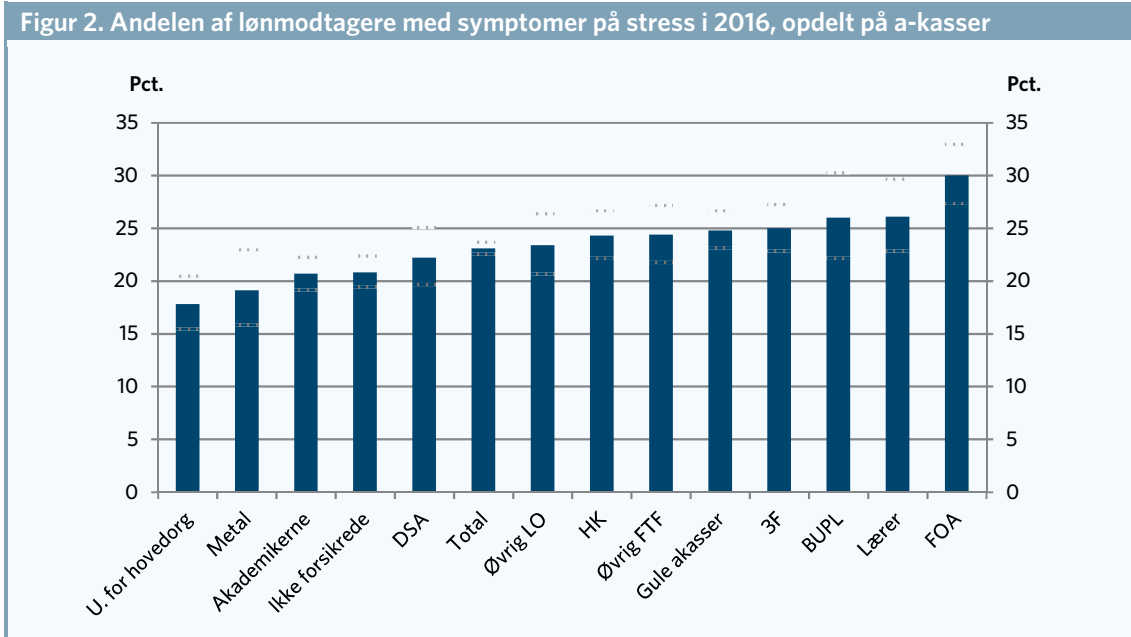
	Pct.point	Signifikans
Privat	1,2	
Offentlig	4	*
Total	2,3	*

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 for yderligere beskrivelse. * angiver, at ændringen i andelen fra 2012 til 2016 er signifikant på et 5 %-niveau.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Markant stigning i stresssymptomer blandt pædagoger

Der er forskel på, hvor udbredt stress er inden for forskellige grupper på arbejdsmarkedet. I figur 2 har vi opdelt de lønmodtagere, der har symptomer på stress, på deres medlemskab i a-kasser.

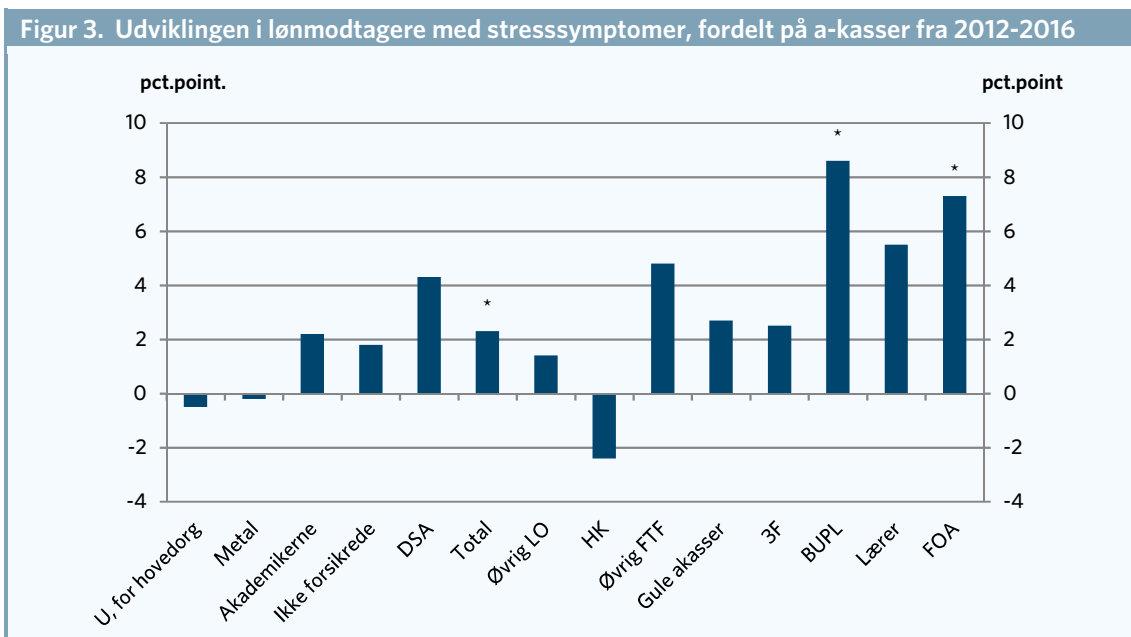
Som det ses, er det i a-kasserne FOA, Lærerne og BUPL, at andelen af medlemmer, der oplever symptomer på stress, er højest. Hos Lærerne og BUPL oplever over hver fjerde medlem symptomer på stress, mens det blandt FOAs medlemmer er helt oppe på 30 procent, dvs. næsten hver tredje. Det er kun blandt FOAs medlemmer, at det er signifikant flere end blandt gennemsnittet for lønmodtagerne, der oplever stress-symptomer. De tre a-kasser, der topper listen, er a-kasser, hvor mange af medlemmerne er offentligt ansatte og mange er meget i kontakt med mennesker.

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 for yderligere beskrivelse.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Kigger vi i stedet på udviklingen i andelen af medlemmer med symptomer på stress, topper BUPL listen. Det ses af figur 3. I 2016 havde 26 procent af BUPLs medlemmer symptomer på stress. Det er knap 9 procentpoint flere end i 2012 og svarer til en signifikant stigning på knap 50 procent. BUPLs medlemmer er forskellige typer af pædagoger. Der er altså sket en markant stigning i andelen af pædagoger, der oplever symptomer på stress.

Medlemmerne af Metal og a-kasserne uden for hovedorganisation er de a-kasser, hvor andelen der oplever symptomer på stress er lavest. Disse a-kasser har også oplevet et lille fald i andelen med symptomer fra 2012 og frem til 2016. Det største fald ses for HK. Fra 2012 til 2016 er andelen faldet med ca. 2,4 procentpoint.

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 for yderligere beskrivelse. * angiver, at ændringen i andelen fra 2012 til 2016 er signifikant på et 5 %-niveau. Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Vi bevæger os længere væk fra målsætningen om bedre psykiske arbejdsmiljø

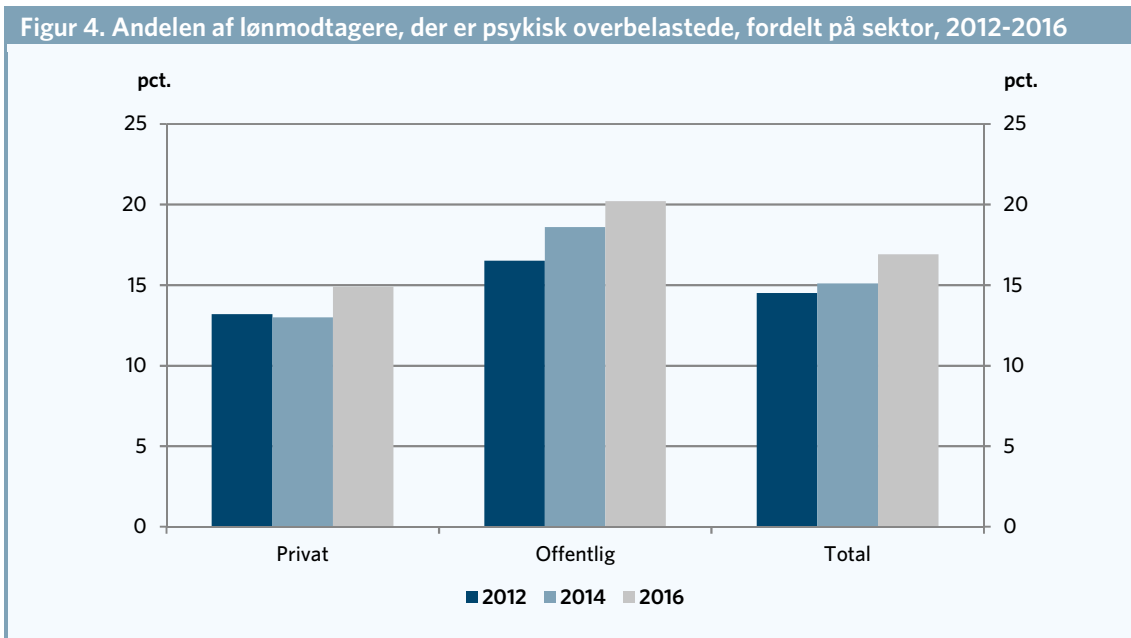
Stress er et af de elementer, der indgår i det samlede mål for, hvor mange der er psykisk overbelastede på jobbet. Målet er udviklet af Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA). Det er det mål, der indgår i strategien for arbejdsmiljøindsatsen, der er vedtaget af et bredt politisk flertal i Folketinget. Ifølge strategien skal andelen af beskæftigede, der er psykisk overbelastet reduceres med 20 procent frem mod 2020. Fra 2012, hvor den første måling blev lavet, til 2016 er andelen med et hårdt psykisk arbejdsmiljø dog ikke faldet, men steget fra 14,5 procent til 16,9 procent. Det er en signifikant stigning på knap 17 procent, og det betyder, at omkring hver sjette beskæftigede nu oplever psykisk overbelastning, svarende til ca. 345.000 personer. Det går altså den gale vej.

Man tæller med i gruppen som psykisk overbelastet, hvis man har været udsat for en eller flere af følgende eksponeringer og belastninger:

- Har psykosocial eksponering og samtidig symptomer på stress
- Har været udsat for mobning og samtidig symptomer på depression
- Har været udsat for vold og/eller trusler om vold og samtidig symptomer på depression

De tre delkomponenter afgrænser hver for sig en gruppe, der indgår i det psykisk indeks, En person kan kun tælle med én gang, selvom vedkommende kan indgå i flere af grupperne.

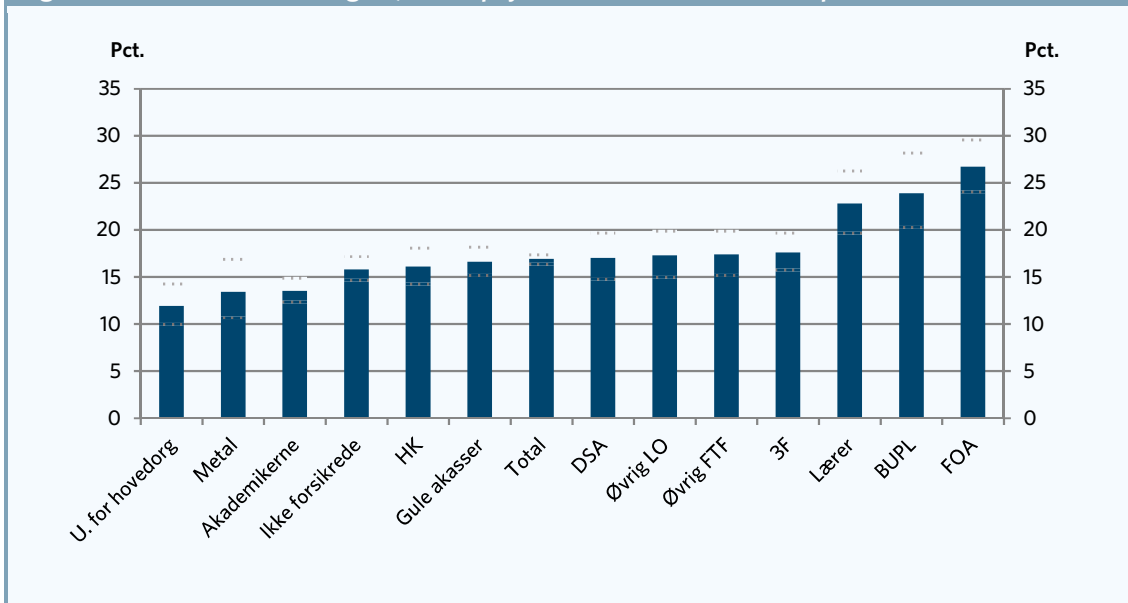
Som det ses af figur 4, er der især mange i den offentlige sektor, der oplever psykisk overbelastning, faktisk hver femte. Det er en stigning på knap 4 procentpoint siden 2012. I den private sektor er det omkring 15 pct.

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 for yderligere beskrivelse.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Opdelt på a-kasser kan vi se, at det især er i Lærernes a-kasse, BUPL og FOA, hvor mange oplever psykisk overbelastning – altså de samme a-kasser, som scorer højt på andelen med stresssymptomer. I alle tre a-kasser er mere end hver femte psykisk overbelastet.

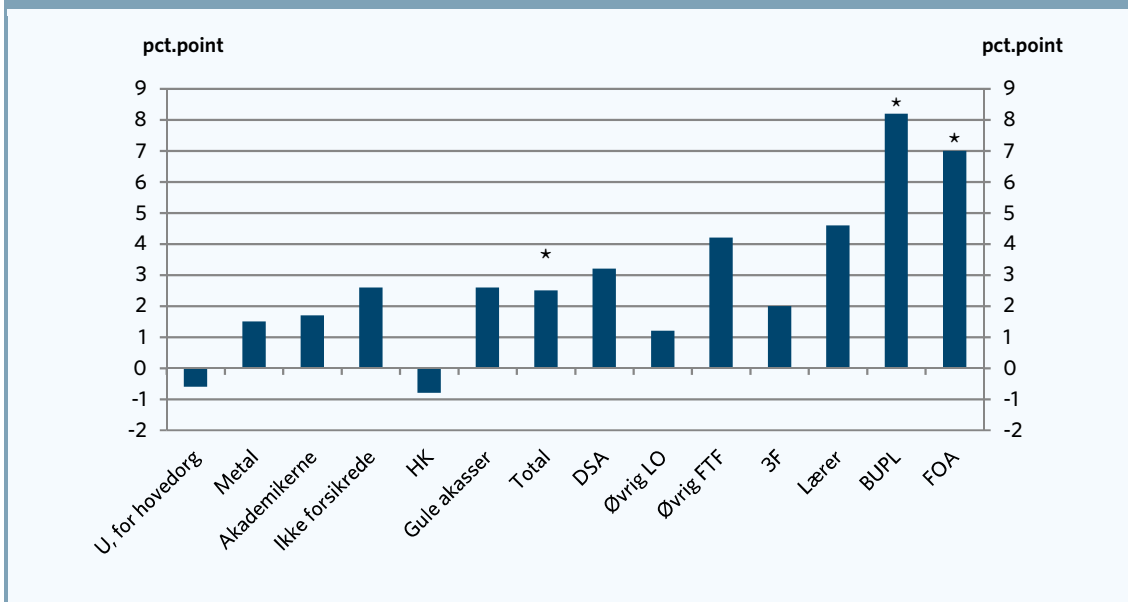
Figur 5. Andelen af lønmodtagere, der er psykisk overbelastede fordelt på a-kasse 2016

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 for yderligere beskrivelse.
 Kilde: AE på baggrund af NFA og Danmarks Statistik.

Dykker vi ned i udviklingen de senere år, kan vi se, at BUPL ligger højt igen. Markant flere pædagoger oplever psykisk overbelastning i dag, end de gjorde i 2012. Det fremgår af figur 6.

Figur 6. Ændring i andelen af lønmodtagere, der er psykisk overbelastede fordelt på a-kasse 2012-2016 (pct.point)

Anm. Total er gennemsnittet for alle lønmodtagere mellem 18-64 år. Se boks 1 for yderligere beskrivelse. * angiver, at ændringen i andelen fra 2012 til 2016 er signifikant på et 5 %-niveau.

Vi er i en situation, hvor arbejdet med at indfri målene i arbejdsmiljøstrategien går den gale vej, og andelen, der er psykisk overbelastet, stiger. Tallene i denne analyse tyder på, at stress forklarer en del af stigningen i andelen af lønmodtagere, der oplever psykisk belastning. Særligt blandt offentligt ansatte er der i disse år flere, der oplever symptomer på stress, og stigningen har især været stor blandt pædagoger.

Vi har i dag det laveste antal offentlige ansatte pr. borger siden 1986. De kommende år er der udsigt til besparelser, når man holder budgetterne op imod, at der ventes at blive mange flere små børn og ældre.

Selv om regeringen nu har nedsat to udvalg til at se på arbejdsmiljøet, heraf et specifikt på stress, så skal vi være opmærksomme på, at de kommende år kommer til at betyde større træk på offentligservice fra især helt små børn og ældre. Børnetallet ventes nemlig at stige de kommende år, samtidig med at store årgange bliver ældre. Pædagoger er den gruppe, der har oplevet den største stigning i stresssymptomer de senere år. Besparelser på bl.a. børneområdet vil næppe være en god medicin mod den markante stigning i stress blandt pædagoger og andre offentligt ansatte.

Boks 1. Om arbejdsmiljøundersøgelse

Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA) gennemfører hvert andet år i perioden fra 2012 til 2020 en national repræsentativ måling af arbejdsmiljø og helbred i Danmark. Undersøgelsen foregår ved, at NFA hvert andet år stiller de samme spørgsmål til en stor gruppe tilfældigt udvalgte beskæftigede. De seneste resultater af spørgeskemaundersøgelsen er fra 2016 og er i denne analyse koblet med registeroplysninger fra Danmarks Statistik. I analysen er der fokuseret på nogle af de centrale spørgsmål om psykisk arbejdsmiljø, som kan sammenlignes med svar på tilsvarende spørgsmål, da undersøgelsen blev lavet for første gang i 2012. En nærmere beskrivelse af dataene og indsamlingen findes her: <https://arbejdsmiljodata.nfa.dk/metode.html>

I 2016 var det knap 35.000 personer, der besvarede spørgeskemaet. Det svarer til en svarprocent på ca. 53 procent. Selvom det er mange respondenter, er resultaterne i analysen behæftet med usikkerhed, da det er stikprøvebaseret. Denne usikkerhed er illustreret ved de grå streger i fx figur 1. Jo mindre intervallet er mellem stregerne, jo mere sikkert er det, at vi ville få det samme resultat, hvis vi spurgte en tilsvarende gruppe af personer, der ikke indgår i stikprøven. Når intervallerne i figuren ikke overlapper hinanden, kan det konkluderes, at resultaterne er signifikant forskellige. I figur 2 kan vi således konkludere, at personer, der er medlemmer af FOAs a-kasse, har et psykisk arbejdsmiljø, der er signifikant hårdere end for lønmodtagerne i gennemsnit.

Boks 1. Gruppering af a-kasser

A-kasse-oplysninger er opgjort 31. december i året. I 2016 er oplysninger om a-kasse fra 31. december 2015, da oplysninger fra 2016 endnu ikke er tilgængelig. Der er lavet følgende gruppering af a-kasser:

- 3F
- FOA
- HK
- Metal
- Øvrige LO
 - Byggefagenes a-kasse
 - El-faget
 - Funktionærer og servicefag
 - Fødevareforbundet NNF's a-kasse
 - Socialpædagoger
 - Teknikere
- Børne- og Ungdomspædagoger (BUPL-A)
- Danske Sundhedsorganisationer (DSA)
- Lærere (DLF-A)
- Øvrig FTF
 - Funktionærer og Tjenestemænd (FTF-A)
- Akademikerne:
 - Akademikernes (AAK)
 - Journalistik, Kommunikation og Sprog
 - Magistre (MA)
 - Økonomer (CA)
- Gule a-kasser
 - Det Faglige Hus
 - Frie Funktionærer (FFA)
 - Kristelig A-kasse
 - Selvstændige Erhvervsdrivende (ASE)
- Uden for hovedorganisation
 - Min A-kasse
 - Ledere
 - Selvstændige (DANA)